Eğitim Yönetiminin Dönüşümü

Kuram, Politika ve Uygulama

Prof. Dr. Feyzi Uluğ'a Armağan

Editör:
Prof. Dr. Türker KURT
Editör Yardımcıları:
Dr. Eda ÇARIKCI
Dr. Erhan DOLAPCI

PEGEM AKADEMİ

Editör: Prof. Dr. Türker KURT
Editör Yardımcıları: Dr. Eda ÇARIKCI • Dr. Erhan DOLAPCI

EĞİTİM YÖNETİMİNİN DÖNÜŞÜMÜ
Kuram, Politika ve Uygulama
Prof. Dr. Feyzi Uluğ'a Armağan

ISBN 978-625-5442-14-7

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

© 2026, PEGEM AKADEMİ

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. AŞ'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz ve dağıtılamaz. Bu kitap, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayınevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten **uluslararası akademik bir yayınevi**dir. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan **WorldCat** ve ayrıca Türkiye'de kurulan **Turcademy.com** tarafından yayınları taranmaktadır, indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 2000'in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere http://pegem.net adresinden ulaşılabilmektedir.

1. Baskı: Ekim 2026, Ankara

Yayın-Proje: Selcan Özgürel
Dizgi-Grafik Tasarım: Beyza Nur Erdoğan
Kapak Tasarımı: Pegem Akademi

Baskı: Sayfa Basım Sanayi Ticaret Ltd. Şti.
İvedik OSB Matbaacılar Sit. 1514. Cad. No: 23-25
Yenimahalle/ANKARA

Yayıncı Sertifika No: 51818
Matbaa Sertifika No: 77079

İletişim

Pegem Akademi: Shira Ticaret Merkezi
Macun Mahallesi 204 Cad. No: 141/33, Yenimahalle/Ankara
Yayınevi: 0312 430 67 50
Dağıtım: 0312 434 54 24
Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60
İnternet: www.pegem.net
E-ileti: yayinevi@pegem.net
WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

ÖN SÖZ

Akademik yaşam, bilgi üretme ve bunu türlü yollarla aktarma bağlamında içinde yer aldığı ekosistemi etkileyip onun dönüşümüne katkı sunma iddiası olan uzun soluklu bir entelektüel sorumluluk yolculuğudur. Bu yolculuğun keyif ve huzur veren yanı ise paylaşılan idealler ve sonrasında da geride bırakılan izlerdir. Bunu ne ölçüde başarabildim bilemiyorum. Ama bugünden geriye dönüp baktığımda bildiğim şudur ki, beni asıl onurlandıranın meslek etiğine olan sarsılmaz bağlılık ve uzmanlık alanıma karşı duyduğum yüksek sorumluluk içinde çalışmak olduğunu vicdani bir rahatlıkla ve tüm içtenliğimle kolaylıkla söyleyebilirim.

Türkiye'de eğitim sistemi ve kamu yönetimi; tarihsel birikimi ile birlikte öteden beri ciddi yapısal reform gereksinimleri, niteliksel eşitsizlikler ve yönetsel krizlerle karşı karşıyadır. Tam da bu noktada eğitim yönetimi; salt teorik bir alan olmanın ötesinde, uygulama boyutuyla da nitelikli insangücünün yetiştirilmesinde son derecede önemli stratejik bir kaldıraç olarak ortada durmaktadır. Bu anlamda alan akademisyenleri ve uygulayıcıları olarak bizlere bir yandan eğitim sisteminin açmazlarını tanımlarken, diğer yandan da bunlara bilimsel ve insan odaklı etkili çözümler üretme sorumluluğu düşmektedir. Bu amaca hizmet ettiği ölçüde de alana dönük her çalışmanın değerli olacağı kuşkusuzdur.

Bu öngörü içinde elinizde tuttuğunuz yapıta bakıldığında, bunun da aynı disipliner sorumluluk bilinciyle ele alınıp kurgulandığı kolaylıkla görülecektir. Yapıt bir yandan eğitim yönetiminin maddi-yapısal boyutları ile değerler ve insan boyutunu, yanı sıra da alana dönük bir gelecek projeksiyonunu kapsayıcı niteliktedir. O yönüyle de daha en başta, gerçekleştirilen çalışmanın tasarımında bütüncül bir yaklaşım ve kavramsal mimari açıkça kendisini hissettirmektedir. Nitekim kitapta bir taraftan eğitim yönetiminin kuramsal temelleri, bilimsellik ilkeleri, eğitim politikaları, reformlar ile eğitim-istihdam ilişkisi gibi alanın makro ve yapısal konuları üzerine gidilirken, diğer taraftan da meslek etiği, insana ilişkin varsayımlar, öğretmen liderliği ve psikolojik sermaye gibi yönetimin özünü oluşturan insani ve değer odaklı boyutlar öne çıkarılmaktadır. Daha ötesinde de dijitalleşme, kriz dönemlerinde yönetim, sürdürülebilirlik, kapsayıcı eğitim ve yeşil liderlik gibi çağdaş kavramlarla, eğitim yönetiminin değişim sürecindeki yeni paradigma ve kuramsal eğilimlerine dikkat çekilmektedir. Bu kavramsal çeşitlilik ve içerik uyumu, eğitim yönetiminin hem kuram hem de alan gerçekliği bakımından birbirine sıkı sıkıya kenetlenmesi gereken bir çalışma alanı olarak insanı, değerleri ve geleceği merkeze alan dinamik bir disiplin olma özelliğine belirgin biçimde vurgu yapar niteliktedir.

Bilimin temeli, sorgulama ve eleştirel düşünceyi merkez almaya dayanır. Toplumsal kalkınmayı sağlayabilmemizin anahtarı da ülke olarak bilimin kılavuzluğunda yol alabilmek ve bunun için de çevresinde olup biteni yüksek duyarlıkla sorgulayıp eleştirebilen ve buradan hareketle yeni düşünce ve modeller geliştirebilen, sorun çözme becerisi gelişmiş, yaratıcı genç kuşaklar yetiştirme kapasitesini güçlendirmektir. Ve elbette bu beklenti aynı zamanda etik değerlere bağlılıktan ödün vermeyen, onurlu, erdem sahibi, cesaretli, özgüvenli ve kısaca yüksek karakterli bir toplum inşasında eğitimin gücünü en etkili biçimde işe koşabilmekten geçmektedir.

Bir vefa ve ortak akıl buluşmasının somut ürünü olarak adıma hazırlanan bu Armağan Kitabın, ortaya çıkış sürecinde büyük emek harcayan birbirinden değerli çalışmalarıyla bu yapıtı anlamlı kılan tüm bölüm yazarlarına, çalışmanın düşünsel alt yapısını kurgulayıp gerçekleştirerek editöryal sorumluluğu üstlenen Gazi Eğitim Fakültesi Eğitim Yönetimi Anabilim Dalı Başkanı değerli meslektaşım Prof. Dr. Türker Kurt ile öğretmen ve öğrenci olarak birlikte yol yürüdüğümüz sevgili Dr. Erhan Dolapçı ve Dr. Eda Çarıkçı'ya içtenlikle teşekkür ederim. Bilginin paylaşıldıkça çoğaldığı, yeterlilik ilkesinin keyfiliğin önüne geçtiği, özerkliğin ve bilimsel yönetimin çok daha baskın biçimde egemen olduğu bir eğitim sistemi umuduyla.

Prof. Dr. Feyzi Uluğ

EDİTÖRLERDEN

Bu kitabı, Türk eğitim sistemine, eğitim bilimlerine ve eğitim yönetimi alanına uzun yıllar emek vermiş, akademik çalışmaları ve yetiştirdiği öğrencilerle önemli katkılarda bulunmuş değerli hocamız Prof. Dr. Feyzi Uluğ'a armağan olarak hazırladık. Prof. Dr. Feyzi Uluğ, Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü Eğitim Yönetimi Anabilim Dalından 2024 yılında emekli oldu. Onun emekliliği vesilesiyle hazırladığımız bu eser, kendisine duyduğumuz saygının, sevginin ve şükranın bir ifadesidir.

Prof. Dr. Feyzi Uluğ, Millî Eğitim Bakanlığı, Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü (TODAİE) ve Gazi Üniversitesinde sürdürdüğü mesleki ve akademik yaşamı boyunca eğitim ve yönetim alanlarına önemli katkılarda bulunmuştur. Kaleme aldığı kitaplar, makaleler ve diğer bilimsel çalışmalarıyla eğitim yönetimi alanının bilgi birikimine katkı sağlamış, akademik yaşamı boyunca benimsediği ilkeler ve sergilediği duruşla da meslektaşları ve öğrencileri için örnek bir akademisyen olmuştur.

Prof. Dr. Feyzi Uluğ'un akademik yaklaşımında özellikle öne çıkan özelliklerden biri, eğitimsel ve kamusal değerleri her zaman ön planda tutmasıdır. Eğitimin niteliğinin artırılması, eğitim sisteminin karşı karşıya olduğu sorunların anlaşılması ve çözülmesi onun için yalnızca bilimsel bir çalışma konusu değil, aynı zamanda önemli bir sorumluluk olmuştur. Eğitim sorunlarına karşı duyarlılığını ve eleştirel yaklaşımını korurken, iyimserliğini ve çözüm arayışını da hiçbir zaman kaybetmemiştir. Sorunları bilimsel bir bakış açısıyla değerlendirmeye, eleştirilerini ilkelere ve değerlere dayandırmaya özen göstermiştir. Bu özellikleriyle Prof. Dr. Feyzi Uluğ, bizler için örnek aldığımız bir akademisyen ve değerli bir bilim insanı olmuştur.

Prof. Dr. Feyzi Uluğ için bir armağan kitap hazırlama düşüncesini meslektaşlarımız ve öğrencileriyle paylaştığımızda gördüğümüz ilgi, onun akademik çevresinde bıraktığı izlerin de anlamlı bir göstergesi oldu. Kitaba katkıda bulunmak isteyen meslektaşlarının ve öğrencilerinin gösterdiği yakın ilgi, bu çalışmanın hazırlanmasında bizler için önemli bir motivasyon kaynağıydı. Sonuçta ortaya çıkan eser, farklı kuşaklardan akademisyenlerin bilimsel çalışmalarını bir araya getiren ortak bir emeğin ürünü oldu.

Kitabın içeriğini oluştururken, eğitim yönetiminin kuramsal temellerini, güncel sorunlarını ve dönüşen yönelimlerini ele alan bilimsel çalışmalara yer vermeyi tercih ettik. Bu tercih, yalnızca eğitim yönetimi alanının gelişimine katkıda bulunma düşüncesinden değil, aynı zamanda Prof. Dr. Feyzi Uluğ'un akademik yaşamı boyunca önem verdiği bilimsel yaklaşımın ve eğitimsel değerlerin bu tür bir çalışmayla daha anlamlı biçimde yaşatılabileceğine ilişkin inancımızdan kaynaklandı.

Eğitim yönetimi, modern bir bilimsel araştırma ve uygulama alanı olarak görece kısa bir geçmişe sahip olmakla birlikte, önemli bir kuramsal ve bilimsel birikime ulaşmıştır. Alanın ortaya çıkışında genel yönetim kuramlarının belirgin bir etkisi olmuştur. Ancak bu etkinin, eğitim kurumlarının kendilerine özgü amaçlarının, değerlerinin ve yönetsel birikimlerinin üzerine ilave olduğunu ve hiçbir zaman onların önüne geçemediğini ve geçmemesi gerektiğini düşünüyoruz ve bunun önemine dikkat çekmek istiyoruz. Okul formunda sunuluşunun en az 4 bin yıllık geçmişi olan insanoğlunun eğitim mirasının oluşturduğu bilgi birikimi ve kültürün yerini güncel ya da geçici yaklaşımlara bıraktığını yada bırakacağını ya da onlara teslim olacağını düşünmüyoruz. Genel yönetim kuramları, eğitim kurumlarının yönetimine sistematik ve rasyonel bir bakış açısı kazandırırken, eğitim yönetimi alanı insanoğlumun eğitimsel mirasının biriki-

miyle kendi sorunlarını, kavramlarını ve kuramsal yaklaşımlarını geliştirmeye devam etmektedir. Eğitim kurumları sadece rasyonel ve biçimsel amaçlarla sınırlanmış amaçlara ulaşmak üzere örgütlenmiş yapılar değil, insanla ve toplumla doğrudan ilişkili, eğitimsel ve toplumsal değerler temelinde varlık gösteren kurumlardır. Bu nedenle eğitimin ve okulların yönetimini yalnızca genel yönetim ilkeleriyle açıklamanın ya da işletme yönetiminin sınırlı kavramlarıyla değerlendirmeye çalışmanın yeterli olmadığı ve olamayacağını düşünüyoruz.

Eğitim yönetiminin bilimsel gelişiminde önemli ilerlemeler kaydedilmiş olmakla birlikte, alanın karşı karşıya olduğu temel sorunlardan bazılarının varlığını sürdürdüğünü düşünüyoruz. Bunların başında kuram ile uygulama arasındaki boşluk gelmektedir. Kuşkusuz bu sorun yalnızca eğitim yönetimine özgü değildir; farklı düzeylerde olmak üzere sosyal bilimlerin diğer alanlarında da karşılaşılmaktadır. Ancak eğitim yönetimi açısından bu boşluğun özellikle önemli olduğunu düşünüyoruz. Çünkü eğitim yönetimi araştırmalarının ürettiği bilginin, eğitim kurumlarının gerçek sorunlarını anlamaya ve çözmeye ne ölçüde katkıda bulunduğu, üzerinde durulması gereken temel sorulardan biridir.

Bu noktada bilimsel bilgi üretim süreçlerimizi ve araştırma yöntemlerimizi de sorgulamamız gerektiği kanaatindeyiz. Eğitim kurumlarının karmaşık, dinamik ve bağlama özgü gerçekliğini yeterince kavrayamayan araştırma yaklaşımlarıyla üretilen bilgilerin uygulamadaki karşılığı da sınırlı kalabilmektedir. Eğitim yönetimi alanında bilgi üretmenin yalnızca mevcut yöntemlerle veri toplamak ve analiz etmekten ibaret olmadığını; araştırma sorularımızı, bilgiye ulaşma biçimlerimizi ve ürettiğimiz bilginin eğitimsel değerini de sürekli değerlendirmemiz gerektiğini düşünüyoruz.

Dahası, kuram ile uygulama arasındaki boşluğun yalnızca yöntemsel bir sorun olarak görülmemesi gerektiği kanısındayız. Bu boşluğun aynı zamanda eğitimsel amaçlar ve değerlerle ilgili bir yönü de bulunmaktadır. Bilimsel araştırmalarımızın eğitim uygulamalarının gerçekliğiyle ne ölçüde ilişkili olduğunu sorgularken, mevcut eğitim uygulamalarının kendisini de sorgulamamız gerekir. Eğitim kurumlarında gerçekleştirilen uygulamaların ne ölçüde eğitsel olduğu, insani ve toplumsal amaçlara ne kadar hizmet ettiği ve eğitim yönetimi araştırmalarının hangi sorunları, hangi gerekçelerle ve hangi amaçlar doğrultusunda ele aldığı gibi konular alanın yalnızca bilimsel gelişimi açısından değil, eğitimsel ve toplumsal sorumlulukları bakımından da önem taşımaktadır.

Eğitim yönetiminin geleceğini düşünürken, bir yandan bilimsel bilgi üretme kapasitemizi ve araştırma yaklaşımlarımızı geliştirmeye, diğer yandan eğitimin amaçlarını ve değerlerini daha güçlü biçimde merkeze almaya ihtiyacımız olduğunu düşünüyoruz. Ekonomik, toplumsal ve teknolojik değişimlerin hızlandığı günümüzde eğitim yönetimi, kurumları yalnızca mevzuata ve yerleşik uygulamalara dayalı olarak idare etmenin ötesine geçmek durumundadır. Eğitim kurumlarının kendilerine özgü koşullarını ve amaçlarını dikkate alan, bilimsel bilgiyle beslenen, yenilikçi ve dinamik yönetim anlayışlarının geliştirilmesi giderek daha önemli hâle gelmektedir. Bu süreçte eğitim yöneticilerinin de yalnızca bilimsel bilgiden yararlanan kişiler değil, bilgi üretimine katkıda bulunan ve bilimsel bilgi ile uygulama arasında bağ kuran etkin aktörler olmaları gerektiğine inanıyoruz.

Eğitim Yönetiminin Dönüşümü: Kuram, Politika ve Uygulama başlıklı bu kitapta bir araya gelen çalışmaların, eğitim yönetiminin bilimsel birikimini zenginleştirmesini, alanın karşı karşıya olduğu sorunlara ilişkin tartışmaları derinleştirmesini ve yeni düşüncelerin geliştirilmesine

katkıda bulunmasını umuyoruz. Kitabın farklı konulara ve yaklaşımlara yer vermesi, eğitim yönetiminin çoğul ve gelişmeye açık bir bilgi alanı olmasının da bir yansımasıdır.

Kitabın hazırlanması ve yayımlanması, birçok kişinin emeği ve desteğiyle mümkün oldu. Öncelikle, davetimizi kabul ederek değerli bilimsel çalışmalarıyla bu armağan kitaba katkıda bulunan bütün bölüm yazarlarına içtenlikle teşekkür ediyoruz. Kitabın kapağında, editör yardımcılarımızdan Dr. Eda Çarıkcı'nın kendi ebru çalışmasına yer verdik. Geleneksel Türk sanatlarından biri olan ebrunun farklı renklerin, biçimlerin ve hareketlerin etkileşimiyle ortaya çıkan özgün yapısının, eğitim yönetimi alanındaki farklı bakış açılarını ve çoğullaşan bilgi anlayışlarını temsil etmesi bakımından anlamlı olduğunu düşünüyoruz. Bu yönüyle kapak tasarımının, kitabın bilimsel yaklaşımıyla da bir bağ kurduğuna inanıyoruz.

Kitabın yayımlanmasına verdikleri destek ve gösterdikleri özen için PEGEM Akademi Yayıncılığa teşekkürlerimizi sunuyoruz.

Son olarak, bu kitabı kendisine armağan etmekten büyük mutluluk duyduğumuz değerli hocamız Prof. Dr. Feyzi Uluğ'a, eğitim yönetimi alanına, üniversitemize ve bizlere yaptığı katkılar için içtenlikle teşekkür ediyoruz. Akademik yaşamın emeklilikle sona ermediğini, bilimsel düşüncenin ve üretimin belirli bir görev süresiyle sınırlı olmadığını Prof. Dr. Feyzi Uluğ'un çalışmalarında da görüyoruz. Nitekim kendisi, yazıları ve farklı mecralardaki paylaşımlarıyla eğitim sorunları üzerine düşünmeye, değerlendirmelerde bulunmaya ve bilimsel birikimini paylaşmaya devam etmektedir.

Bilimin gelişiminde kuşaklar arasında kurulan bağların, aktarılan birikimin ve akademik dayanışmanın önemli bir yeri vardır. Bu kitabın da eğitim yönetimi alanına verilen emeğin ve kuşaklar arasında kurulan bilimsel bağların kalıcı bir ürünü olmasını diliyoruz.

Değerli hocamız Prof. Dr. Feyzi Uluğ'a bundan sonraki yaşamında sağlık, mutluluk ve üretkenlikle geçecek nice güzel yıllar diliyoruz.

Prof. Dr. Türker Kurt

Dr. Eda Çarıkcı

Dr. Erhan Dolapcı

BÖLÜMLER VE YAZARLARI

Editör: Prof. Dr. Türker KURT
Editör Yardımcıları: Dr. Eda ÇARIKCI • Dr. Erhan DOLAPCI

1. Bölüm: Eğitim Yönetiminin Kuramsal Temelleri ve Düşünsel Gelişimi

Prof. Dr. Türker KURT, Gazi Üniversitesi
ORCID No: 0000-0001-9372-1736
Doç. Dr. Pınar AYYILDIZ, Yüksek İhtisas Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-2644-7981

2. Bölüm: Eğitim Yönetiminde Dijitalleşme ve Veriye Dayalı Yönetim

Prof. Dr. Temel ÇALIK, Gazi Üniversitesi
ORCID No: 0000-0003-3656-6260
Doç. Dr. Adem ÇİLEK, Çankırı Üniversitesi
ORCID No: 0000-0003-1295-6520
Dr. Gülten Türkan GÜRER,
ORCID No: 0000-0002-8054-6489

3. Bölüm: Küresel Eğilimler ve Eğitimde Uluslararasılaşma

Arş. Gör. Yakup Batuhan ARSLAN, Gazi Üniversitesi
ORCID No: 0000-0003-4953-185X
Prof. Dr. Ferudun SEZGİN, Gazi Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-7645-264X

4. Bölüm: Eğitimde Sürdürülebilirlik

Hayriye KURTOĞLU, Gazi Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-9433-5594
Prof. Dr. Fatih ŞAHİN, Gazi Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-6579-2550

5. Bölüm: Eğitimin Bilim Olma Hali

Emekli Öğr. Üyesi Prof. Dr. Hasan ŞİMŞEK
ORCID No: 0000-0001-9753-7653

6. Bölüm: Eğitim Reformları: Eğilimler, Zorluklar ve Gelecek Yönelimler

Öğr. Gör. Dr. Zuhal Arife KÜÇÜK, Kastamonu Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-5312-5048

7. Bölüm: Eğitim Politikalarının Eleştirel Analizi: On İkinci Kalkınma Planı Çerçevesinde Bir Değerlendirme
Prof. Dr. Ayhan URAL, Gazi Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-2548-3745
Nilgün AYDOĞDU, Milli Eğitim Bakanlığı
ORCID No: 0009-0000-5460-8677

8. Bölüm: Kapsayıcı Eğitim ve Eğitim Yöneticiliği
Dr. Erhan DOLAPCI, Milli Eğitim Bakanlığı
ORCID No: 0000-0003-2257-768X

9. Bölüm: Eğitim Yönetiminde Yeşil Liderlik ve Sürdürülebilir Okullar
Prof. Dr. Abdurrahman TANRIÖĞEN, Pamukkale Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-5491-3273

10. Bölüm: Kriz Dönemlerinde Eğitim Yönetimi: Afetler, Pandemi ve Dayanıklılık
Doç. Dr. Yurdagül DOĞUŞ, Kocaeli Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-6305-4271

11. Bölüm: Yapay Zekâ Çağında Eğitim Liderliği
Dr. Kürşat ARSLAN, Karabük Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-8576-459X

12. Bölüm: Örgütlerde Bilginin Stratejik Yayılımı: Araştırma, Yan Öğrenme ve Ekip Halinde Düşünme
Ezgi DİNÇ, Gazi Üniversitesi
ORCID No: 0009-0006-9710-5811
Prof. Dr. Murat Gürkan GÜLCAN, Gazi Üniversitesi
ORCID No: 0000-0003-3032-4383

13. Bölüm: Yaşam Boyu Öğrenme ve İstihdam Edilebilirlik Bağlamında Mesleki Eğitim
Dr. Eda ÇARIKCI, Sahil Güvenlik Komutanlığı/İçişleri Bakanlığı
ORCID No: 0000-0002-5735-2758

14. Bölüm: Eğitimde Kalite Güvencesi ve Kurumsal Akreditasyon
Öğr. Gör. Dr. Zeynep BUMİN SÜZEN, Gazi Üniversitesi
ORCID No: 0009-0003-8681-3757

15. Bölüm: Eğitim Yönetiminde İnsana İlişkin Varsayımlar Üzerine Kavramsal Bir Çözümleme
Dr. Ayşegül ERÖZYÜREK GÜLCAN, Millî Eğitim Bakanlığı
ORCID: 0000-0002-7389-6835

16. Bölüm: Eğitim Yönetimi Bağlamında Öğretmenlik Meslek Etiği
Dr. Elif SEYLİM, Millî Eğitim Bakanlığı
ORCID No: 0000-0003-1796-7448

17. Bölüm: Öğretmen Liderliğine Yeni Bir Bakış: Girişimci Öğretmenlik
Dr. Mihriban ÖZGÜN, Türk Hava Kurumu Üniversitesi
ORCID No: 0000-0001-8586-1894

18. Bölüm: Eğitim Kurumlarında Psikolojik Sermaye, Sosyal Sermaye ve Yenilikçilik İklimi
Dr. Nihan ÇAĞLAR KARACA, Milli Eğitim Bakanlığı
ORCID No: 0000-0001-7064-6155

19. Bölüm: Kamu Yönetiminde Anahtar Kitle Eğitimi Politikaları ve Yönetimi
Dr. Öğr. Üyesi Mustafa KARAAĞAÇLI, Gazi Üniversitesi
ORCID No: 0000-0003-3488-1021

İÇİNDEKİLER

Ön Söz ... iii
Editörlerden ... iv
Bölümler ve Yazarları ... vii

1. BÖLÜM
EĞİTİM YÖNETİMİNİN KURAMSAL TEMELLERİ VE DÜŞÜNSEL GELİŞİMİ

Giriş ... 2
Eğitim Yönetiminin Bir Bilgi Alanı Olarak Ortaya Çıkışı ... 3
Eğitim Yönetimi Düşüncesinin Teorik ve Epistemolojik Dönüşümü ... 5
İlk Kuşak Eğitim Yönetimi Araştırmalarının Temeli Olarak Rasyonel-Bürokratik Yaklaşımlar ... 5
Örgütlerin İnsani ve Sosyal Boyutlarının Keşfi: İnsan İlişkileri Yaklaşımı ... 7
Örgütsel Davranışın Bireysel Düzeyde Analizinden Kurumsal Düzeye Geçiş: Sosyal Sistem Yaklaşımı ... 8
Teori Hareketi ve Eğitim Yönetimini Bilimselleştirme Arayışı ... 10
Örgüt-Çevre Etkileşimi ve Bağlamın Teorik Analize Girişi: Açık Sistem ve Durumsallık Yaklaşımları ... 13
Örgütsel Gerçekliğin ve Bilginin Yeniden Sorgulanması: Greenfield Kırılması ... 14
Güç, İdeoloji ve Eğitimin Politik Niteliği ile Kavramsal Derinliğin Artması: Eleştirel Yaklaşımlar ... 16
Değerler, Etik ve Eğitsel Amaçların Yeniden Merkeze Alınması ... 17
Eğitim Yönetiminin Bir Bilgi Alanı Olarak Dönüşen Kimliği ... 19
Sonuç ... 20
Bölüm Tartışma Soruları ... 21
Önerilen Okumalar ... 21
Kaynakça ... 22

2. BÖLÜM
EĞİTİM YÖNETİMİNDE DİJİTALLEŞME VE VERİYE DAYALI YÖNETİM

Giriş ... 27
Veri Kavramı ... 28
Veriye Dayalı Yönetim ... 31
Veriye Dayalı Okul Yönetimi ... 32
Eğitimde Dijitalleşme ... 37
Sonuç ... 39
Bölüm Tartışma Soruları ... 40
Önerilen Okumalar ... 41
Kaynakça ... 41

3. BÖLÜM
KÜRESEL EĞİLİMLER VE EĞİTİMDE ULUSLARARASILAŞMA

Giriş ... 46
Küreselleşme ... 47
Küreselleşmenin Eğitime Etkileri ... 48
Uluslararasılaşma ve Eğitim ... 50
Eğitimde Küresel Politikalar ... 52
Avrupa Birliği (AB) ... 52
Dünya Bankası (WB) ... 54
Ekonomik İş Birliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) ... 56
Birleşmiş Milletler Uluslararası Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF) ... 57
Eğitim Yönetimi Bağlamında Eğitimde Güncel Gelişmeler ... 58
Sonuç ... 61
Bölüm Tartışma Soruları ... 62
Önerilen Okumalar ... 62
Kaynakça ... 63

4. BÖLÜM
EĞİTİMDE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK

Giriş ... 68
Sürdürülebilir Kalkınma ... 70
Sürdürülebilirlik ve Eğitim İlişkisi ... 72
Sürdürülebilir Kalkınma İçin Eğitim ... 74
Sürdürülebilir Kalkınma İçin Eğitimin Genel Çerçevesi ... 78
Sürdürülebilir Kalkınma İçin Eğitimin Boyutları ... 80
Sürdürülebilir Kalkınma İçin Eğitimin İlkeleri ... 81
Sürdürülebilir Kalkınma İçin Eğitimde Öğretmenlerin ve Yöneticilerin Rolü ... 82
Sonuç ... 83
Bölüm Tartışma Soruları ... 84
Önerilen Okumalar ... 85
Kaynakça ... 85

5. BÖLÜM
EĞİTİMİN BİLİM OLMA HALİ

Sonuç ... 93
Kaynakça ... 94

6. BÖLÜM

EĞİTİM REFORMLARI: EĞİLİMLER, ZORLUKLAR VE GELECEK YÖNELİMLER

Giriş ... 96
Eğitim Reformlarında Güncel Yaklaşım ... 98
Eğitim Reformlarında Genel Eğilimler ... 99
21. Yüzyıl Becerileri ve Temel Yetkinlikler ... 100
Eşit Eğitim Fırsatları ... 101
Beceri Temelli Müfredat Çalışmaları ... 102
Dijital Öğrenme Yeterlikleri ... 104
Kapsayıcı Yaşam Boyu Eğitim ... 107
Eğitim Reformları Sürecinde Yaşanan Zorluklar ... 108
Eğitim Reformlarında Gelecek Yönelimler ... 111
Sonuç ... 113
Bölüm Tartışma Soruları ... 114
Önerilen Okumalar ... 115
Kaynakça ... 115

7. BÖLÜM

EĞİTİM POLİTİKALARININ ELEŞTİREL ANALİZİ: ON İKİNCİ KALKINMA PLANI ÇERÇEVESİNDE BİR DEĞERLENDİRME

Eğitim Politikaları ... 121
On İkinci Kalkınma Planı ... 124
On İkinci Kalkınma Planında Eğitim Hedeflerinin İdeolojik Temsilleri ... 125
Eğitimde Kapsayıcılık, Eşitlik ve Erişim ... 129
Eğitimde Kalite Odaklılık ve Performans, Ölçme ve Değerlendirme ... 130
Eğitimde Sosyal Bütünleşme ve Değerler ... 131
Eğitimde Teknoloji ve Dijitalleşme ... 132
Öğretmenlik Mesleği ... 133
Üniversiteler ve Akademik Personel ... 134
Mesleki ve Teknik Eğitim ... 135
Hayat Boyu Öğrenme ... 136
Sonuç ... 137
Bölüm Tartışma Soruları ... 138
Önerilen Okumalar ... 138
Kaynakça ... 139

8. BÖLÜM
KAPSAYICI EĞİTİM VE EĞİTİM YÖNETİCİLİĞİ

Giriş ... 142
Kapsayıcı Eğitim ... 143
Kapsayıcı Eğitimin Gelişimi ... 144
Kapsayıcı Eğitimin Temel İlkeleri ... 145
Kapsayıcı Eğitimin Sistemsel Boyutu ... 147
Kapsayıcı Eğitimde Eğitim Yöneticilerinin Rolü ... 148
Kapsayıcı Liderlik ... 149
Kapsayıcı Politika ve Vizyon Geliştirme ... 151
Kapsayıcı Okul İklimi ve Kurumsal Kültürün İnşası ... 151
Kapsayıcı Pedagojinin Desteklenmesi ... 152
Kaynak Yönetimi ve Paydaş İş Birliği ... 152
İzleme, Değerlendirme ve Sürekli İyileştirme ... 152
Uygulamada Karşılaşılan Zorluklar ve Çözüm Önerileri ... 153
Türkiye Bağlamına İlişkin Değerlendirme ve Öneriler ... 154
Sonuç ... 156
Bölüm Tartışma Soruları ... 157
Önerilen Okumalar ... 158
Kaynakça ... 158

9. BÖLÜM
EĞİTİM YÖNETİMİNDE YEŞİL LİDERLİK VE SÜRDÜRÜLEBİLİR OKULLAR

Giriş ... 162
Yeşil Liderlik Kavramı ... 162
Çevresel Boyut ... 162
Eğitsel Boyut ... 164
Kültürel Boyut ... 165
Sürdürülebilir Okul Yönetimi ... 166
Çevresel Sürdürülebilirlik ... 166
Ekonomik Sürdürülebilirlik: Kaynakların Verimli ve Adil Kullanımı ... 167
Sosyal Sürdürülebilirlik: Öğrenci ve Öğretmen Refahı, Okul-Çevre İşbirliği, Toplumsal Kapsayıcılık ... 169
Yönetici ve Öğretmenlerin Rolü ... 171
Açık ve Net Bir Vizyona Sahip Olmak ... 171
Kaynakların Yönetimi ... 171
Katılımcılık ... 171
Öğrenci Katılımını Sağlamak ve Demokratik Okul Kültürü Yaratmak ... 172
Politika ve Strateji Önerileri ... 172

Politika Düzeyinde: Çevre Dostu Okul Standartlarının Belirlenmesi ve Teşvik Mekanizmaları ... 172
Okul Düzeyinde: Sürdürülebilirlik Eylem Planlarının Hazırlanması ... 173
Toplum Düzeyinde: Yerel Yönetim, STK ve Özel Sektör İş Birliklerinin Güçlendirilmesi ... 173
Dünyadan İyi Uygulama Örnekleri ... 174
ABD – Green Ribbon Schools Programı: Çevresel Performansa Dayalı Ödüllendirme Sistemi ... 174
Finlandiya – Eco-Schools (Vihreä Lippu): Öğrenci Merkezli Çevresel Dönüşüm ... 175
Japonya – Çevre Dostu Okul Binaları: Enerji Verimli ve Afet Güvenliği Yüksek Ekolojik Yapılar ... 175
Türkiye'deki Uygulamalar ... 176
Çevre Dostu 1000 Okul Projesi (2022) ... 176
Sıfır Atık Projesi (2017'den İtibaren) ... 177
Bölüm Tartışma Soruları ... 178
Önerilen Okumalar ... 178
Kaynakça ... 179

10. BÖLÜM

KRİZ DÖNEMLERİNDE EĞİTİM YÖNETİMİ: AFETLER, PANDEMİ VE DAYANIKLILIK

Giriş ... 184
Kriz Türleri ... 185
Kriz Yönetimi ... 186
Kriz Zamanlarında Liderlik ... 189
Kriz Zamanlarında Okul Liderliği ... 192
Afetler ve Afet Yönetimi ... 193
Depremler ... 194
Pandemi ... 195
Afet Yönetimi ve Eğitim ... 196
Sonuç ... 198
Bölüm Tartışma Soruları ... 198
Önerilen Okumalar ... 199
Kaynakça ... 199

11. BÖLÜM

YAPAY ZEKÂ ÇAĞINDA EĞİTİM LİDERLİĞİ

Giriş ... 203
Yapay Zekâ ve Eğitim Yönetiminde Yeni Karar Ekolojisi ... 205
Etik Sınırlar, Veri Mahremiyeti ve Hesap Verebilirlik ... 208

İnsan Merkezli Liderlik ve Öğretmenlerin Yapay Zekâya Hazırlanmasında Yöneticinin Rolü 211
Türkiye'de Uygulanabilir Politika Önerileri ve Sonuç 214
Bölüm Tartışma Soruları 215
Önerilen Okumalar 216
Kaynakça 216

12. BÖLÜM

ÖRGÜTLERDE BİLGİNİN STRATEJİK YAYILIMI: ARAŞTIRMA, YAN ÖĞRENME VE EKİP HALİNDE DÜŞÜNME

Giriş 221
Örgütsel Öğrenme ve Bilginin Yayılması 221
Stratejik Bir Odaktan Kolektif Bir Enerjiye 221
Bilginin Önündeki Görünmez Duvarlar 222
Tesadüfi Keşiflerin Gücü 223
Ekip Halinde Öğrenme 224
Bilgiyi Yaymanın Adımları 225
Sonuç 227
Bölüm Tartışma Soruları 227
Önerilen Okumalar 227
Kaynakça 228

13. BÖLÜM

YAŞAM BOYU ÖĞRENME VE İSTİHDAM EDİLEBİLİRLİK BAĞLAMINDA MESLEKİ EĞİTİM

Giriş 230
Mesleki Eğitim ve İş Gücü Piyasası İlişkisi 232
İstihdam Edilebilirlik 235
İstihdam Politikaları 235
Beceri Uyuşmazlığı 237
Uluslararası Perspektif: Beceri Uyuşmazlığı ve Mesleki Eğitim 239
Yaşam Boyu Öğrenme 240
Yaşam Boyu Öğrenmenin Mesleki Eğitimdeki Rolü 242
Sonuç 242
Bölüm Tartışma Soruları 243
Önerilen Okumalar 243
Kaynakça 244

14. BÖLÜM

EĞİTİMDE KALİTE GÜVENCESİ VE KURUMSAL AKREDİTASYON

Giriş 249
Kalite Kavramının Tanımı 249
Kalite ile ilgili kavramların tanımı 252
Kalitenin Tarihsel Gelişimi 253
Eğitimde Kalite Güvencesi 254
İç Değerlendirme 257
Dış Değerlendirme 257
Akreditasyon 258
Kurumsal Akreditasyon 260
Program Akreditasyonu 261
Sürekli İyileştirme 263
Planla-Uygula-Kontrol Et-Önlem Al (PUKÖ) Döngüsü 264
Sonuç 266
Bölüm Tartışma Soruları 267
Önerilen Okumalar 267
Kaynakça 268

15. BÖLÜM

EĞİTİM YÖNETİMİNDE İNSANA İLİŞKİN VARSAYIMLAR ÜZERİNE KAVRAMSAL BİR ÇÖZÜMLEME

Giriş 271
Douglas Mcgregor ve X-Y Teorileri 273
Z Teorisi 275
Z Tipi Yönetim Yaklaşımının Özellikleri 277
McGregor'un X ve Y Teorisi ile Z Teorisi İlişkisi 280
X, Y ve Z Teorilerinin Eğitim Örgütleri Bağlamında Değerlendirilmesi 282
Sonuç 283
Bölüm Tartışma Soruları 285
Önerilen Okumalar 285
Kaynakça 285

16. BÖLÜM

EĞİTİM YÖNETİMİ BAĞLAMINDA ÖĞRETMENLİK MESLEK ETİĞİ

Giriş 288
Etik Kuramları 289
Meslek 293

Öğretmenlik Mesleği 294
Meslek Etiği 295
Öğretmenlik Mesleğinde Etik 296
Dünyada Meslek Etiği 299
Etik İkilem 301
Sonuç 305
Bölüm Tartışma Soruları 305
Önerilen Okumalar 305
Kaynakça 306

17. BÖLÜM

ÖĞRETMEN LİDERLİĞİNE YENİ BİR BAKIŞ: GİRİŞİMCİ ÖĞRETMENLİK

Giriş 309
Girişimcilik Kavramının İfade Ettiği Mananın Tarihsel Süreci 310
Başarılı Girişimcinin Özellikleri 310
Girişimcilik Türleri 312
Teacherpreneur (Girişimci Öğretmen) 313
Girişimci Öğretmenin Karşılaştığı Direnç ve Engeller 315
Girişimci Öğretmenlerin Seçimi ve Desteklenmesi 317
Sonuç 319
Bölüm Tartışma Soruları 321
Önerilen Okumalar 321
Kaynakça 322

18. BÖLÜM

EĞİTİM KURUMLARINDA PSİKOLOJİK SERMAYE, SOSYAL SERMAYE VE YENİLİKÇİLİK İKLİMİ

Giriş 328
Eğitim Örgütlerinde Sermayenin Ontolojik Dönüşümü 328
Ekonomik Sermayeden Beşerî Sermayeye 328
Eğitim Kurumlarının Sosyal Bir Alan Olarak Kuramsallaştırılması 329
Eğitim Kurumlarında Çok Boyutlu Sermaye Perspektifi 330
Eğitim Örgütlerinde Psikolojik Sermaye 331
Pozitif Psikoloji ve Eğitim Düşüncesi 331
Psikolojik Sermaye 332
Psikolojik Sermayenin Eğitimde Dönüştürücü Potansiyeli 335
Eğitim Kurumlarında Sosyal Sermaye 337
Sosyal Sermayenin Kuramsal Kökenleri ve Eğitim 337

Eğitim Kurumlarında Sosyal Sermayenin Boyutları 341
Yenilikçilik İklimi: Eğitimde Dönüştürücü Atmosfer 343
Örgütsel İklim Bağlamında Yenilikçilik iklimi ve Eğitimsel Rolü 343
Eğitim Örgütlerinde Psikolojik ve Sosyal Sermaye ile Yenilikçilik İkliminin Diyalektik Yapısı 344
Bölüm Tartışma Soruları 349
Önerilen Okumalar 349
Kaynakça 350

19. BÖLÜM

KAMU YÖNETİMİNDE ANAHTAR KİTLE EĞİTİMİ POLİTİKALARI VE YÖNETİMİ

Giriş 354
Kamu Yönetimi ve Anahtar Kitle Eğitimi 354
Bilişimle Derinleşen Kamusal Eğitim 355
Yeni Kamu Yönetimi, Yeni Özneli Liberalizmin Doğurgusudur 355
Kamu Yönetiminde Öncü Özneler 357
Kamu Yönetiminde Teknik Yönetimden Önce; "Etik İklimi" Gerekiyor! 357
Kamu Yönetiminde Etik İlkelerin Yararları 361
Kamusal Alanda; 'Nasıl Bir İnsan Formasyonu? 362
Kamu Yönetiminde Anahtar Kitle Eğitimi Nasıl Olmalıdır? 363
Kamu Yönetiminde Anahtar Kitle İçindeki Genç Bireylerin Gelişim Formasyonları 364
Kamu Yönetiminde Anahtar Kitle Eğitiminin Temel Bileşenleri 364
Sonuçlar 365
Bölüm Tartışma Soruları 366
Önerilen Okumalar 366
Kaynakça 366

Editör ve Yazarlar Hakkında 369

1. BÖLÜM

EĞİTİM YÖNETİMİNİN KURAMSAL TEMELLERİ VE DÜŞÜNSEL GELİŞİMİ

Prof. Dr. Türker KURT, Gazi Üniversitesi
ORCID No: 0000-0001-9372-1736

Doç. Dr. Pınar AYYILDIZ, Yüksek İhtisas Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-2644-7981

Bölümün Amacı

Bu bölümde:

- Eğitim yönetiminin bir çalışma ve bilgi alanı olarak ortaya çıkışının ve genel yönetim ve örgüt kuramlarıyla ilişkisinin açıklanması,
- Eğitim yönetimi düşüncesinin rasyonel-bürokratik yaklaşımlardan insan ilişkileri, sosyal sistem, açık sistem, yorumlayıcı, eleştirel ve normatif yaklaşımlara uzanan teorik ve epistemolojik gelişiminin incelenmesi,
- Eğitim yönetimindeki teorik dönüşümlerin örgüt, yönetim, bilgi, güç, değer ve eğitsel amaçlara ilişkin anlayışları nasıl dönüştürdüğünün değerlendirilmesi,
- Bu düşünsel gelişmeler sonucunda eğitim yönetiminin farklı disiplinlerden beslenen, teorik ve epistemolojik çoğulluğu barındıran ve genel yönetsel bilgiyi eğitimsel amaçlar ve sorumluluklar açısından yeniden değerlendiren bir bilgi alanı olarak dönüşen kimliğinin tartışılması amaçlanmıştır.

Özet

Bu bölümde eğitim yönetimi alanının kuramsal gelişimi ve dönüşümü ele alınmıştır. Alanın ilk kuramsal şekillenmesi, büyüyen ve yaygınlaşan eğitim kurumlarında düzen ve etkililik sağlama arayışıyla yakından ilişkili görünmektedir. Bu doğrultuda 1900'lü yıllardan itibaren işletmecilik alanında oldukça kabul görmüş rasyonellik ve verimlilik yönelimli genel yönetim teorilerinin ilk dönem eğitim yönetimi çalışmalarında da yaygın şekilde temel alındığı anlaşılmaktadır. Buna karşılık, söz konusu yönetim yaklaşımları, örgüt ortamındaki insani ve sos-